

נסראללה באחד המבחנים הקשים בחייו

09.11.2023 | ד"ר יוסי מנשרוף | written by

סבב הלחימה הנוכחי בין ישראל וחיזבאללה הוא המערכה המשמעותית ביותר מאז מלחמת לבנון השנייה ב-2006. בשלב הנוכחי, מתכונת הלחימה היא "ימי קרב", כאשר שני הצדדים מגלים שאיפה להימנע מגלישה למלחמה כוללת. חיזבאללה מנסה להסיט את ישראל מהיצמדותה למטרות המלחמה, יצירת משטר ביטחוני ברצועת עזה ושחרור החטופים והנעדרים, ובכך לסייע לחמאס לצלוח את המלחמה. במידה מסוימת, הלחימה משקפת את מקצה השיפורים שביצע כל צד מאז מלחמת 2006, אף ששניהם לא הטילו לשדה הקרב את כל יכולותיהם והאמצעים שברשותם. שתיים מבין השאלות הבוערות על סדר היום הן: מהם השיקולים שיעמדו בפני מזכ"ל חיזבאללה נסראללה בבואו לעצב את המשך מאמצי הלחימה מצד חיזבאללה, ומהם הצעדים שישראל יכולה לעשות כדי למנוע הסלמה רבתי מול חיזבאללה.

נסראללה באחד המבחנים הגדולים בחייו:

נסראללה ניצב כעת כמעט לבדו בצמרת חיזבאללה, ולפי הודאת חיזבאללה הוא מנהל את הלחימה של הארגון נגד ישראל כעת באמצעות קשר ישיר מול מפקדי השטח של הארגון. זאת לאחר שאיבד מאז 2006 את המעגל הקרוב של מפקדיו ושותפיו, ובראשם מפקד כוח קודס, קאסם סולימאני, שסוכל ב-2020, והמפקדים הבולטים בשורות חיזבאללה, עמאד מוע'ניה (2008), מצטפא בדר אל-דין (2016) וחסאן אל-לקיס (2013). המלחמה בעזה מציבה את נסראללה באחד הצמתים ההיסטוריים הגדולים בחייו, והוא נאלץ לתמרן בין מחויבויות ונאמנויות שונות, שלעיתים קיימת סתירה פנימית ביניהן ולכן הן מציבות אותו במתיחות מובנית.

השיקול הראשי שמנחה את נסראללה הוא מחויבותו לאיראן. זו מילאה תפקיד חשוב בהקמת חיזבאללה ב-1982, ומאז השקיעה בארגון מיליארדי דולרים, טיפחה אותו צבאית, לוגיסטית ותקשורתית, והפכה אותו לזרוע האסטרטגית החשובה ביותר שלה באזור, ואף מחוצה לו. חיזבאללה קשור לאיראן בטבורו, ובהתאם לכך הצהיר בכתב הקמתו שפורסם ב-1985 על קשריו ההדוקים לאיראן ועל ציותו למנהיגה דאז, האייתוללה ח'ומייני. נסראללה עצמו ביטא היטב את נאמנותו העמוקה לאיראן בין היתר בשלוש הצהרות חשובות שנשא בעבר: כל החלטה בדבר יציאת חיזבאללה למלחמה נתונה בידי של מנהיג איראן (2009); המחויבות של חיזבאללה לח'אמנאי גוברת על המחויבות לחוקה הלבנונית, ונאמנות חיזבאללה לשלטון חכם ההלכה חזקה יותר מזו של רבים מהאיראנים עצמם (2018); "לבנון לא צריכה להיות רפובליקה אסלאמית נפרדת אלא חלק מרפובליקה אסלאמית גדולה יותר, הנשלטת בידי 'האמאם הנעלם', ונציגו השליט חכם ההלכה ח'ומייני" (שנות השמונים).

לצד זאת, חיזבאללה מיתג עצמו במיוחד בעשור האחרון כ"מגן לבנון", והוא מנסה לבסס את הלגיטימציה שלו גם מעבר לעדה השיעית המקומית. ההבנה הבסיסית בחיזבאללה היא שככל

שהארגון ירחיב את בסיס התמיכה בו בלבנון, כך יקטן השיח השלילי סביב נשקו ולגיטימיות החזקתו באמל"ח, לצד צבא לבנון. למרות זאת, חיזבאללה הפר לאורך העשור האחרון את מדיניות הניטרליות של ממשלות לבנון השונות בנוגע לסכסוכים באזור, וכך למשל התערב במלחמת האזרחים בסוריה ובמלחמת תימן, במסגרת צייתו לאיראן.

הבט נוסף קשור למחויבותו של חיזבאללה, ושל נסראללה אישית, להתנגדות הפלסטינית. מאז הנסיגה הישראלית מדרום לבנון במאי 2000 הדגיש נסראללה ביתר שאת את דבקותו במאבק הפלסטינים נגד ישראל, ובשאיפה להשמיד את ישראל, המעוגנת גם בהגות ח'ומייני. בהתאם לכך, הוא הצהיר בפומבי כמה פעמים כי הוא משוכנע שהוא עצמו יזכה להתפלל במסגד אל-אקצא המשוחרר.

כיצד מתנהל נסראללה במלחמה?

התנהלותו הנוכחית של נסראללה משקפת את ניסיונו לעמוד במבחנו הקשה. מחד גיסא, הוא ער לאכזבה הפומבית שביטאו בכירי חמאס מכך שחיזבאללה לא ענה עד כה על ציפיותיהם בכל הקשור להשתתפותו במלחמה. חוסר היענות מספק מצידו עלול גם לפגוע בתדמית של חיזבאללה באזור. מאידך גיסא, נסראללה נתון ללחץ מסוים מקרב ממשלת המעבר בלבנון. ראשיה, ר"מ נגיב מיקאטי ושר החוץ, עבדאללה בוחביב, שבו וקראו בפומבי לנסראללה לא לגרור את לבנון למלחמה, אם כי הראשון הודה שממשלתו חלשה באומרו שהחלטה בדבר מלחמה ושלוש אינה נתונה בידיו או בידי הממשלה. לצד זאת, נראה שאיראן מעוניינת לשמר את חיזבאללה כנכס האסטרטגי החשוב ביותר שלה באזור וככוח מרתיע מפני מתקפה נגד מתקני הגרעין שלה. לפיכך, ולאור המעמד הגובר שצבר נסראללה בציר ההתנגדות מאז סיכול סולימאני, ניתן להעריך בזהירות שלאור הוותק שצבר נסראללה בלחימה ובהיכרות עם ישראל, טהראן סומכת עליו שימצא את המינון הראוי להשתתף במלחמה מבלי להביא לכך שיכולותיו האסטרטגיות תיגרענה. לצד זאת, ח'אמנאי שיגר לבירות את מפקד כוח קודס, אסמעיל קאא'ני, כדי לתאם עם נסראללה את המשך הלחימה, וכן שיגר, באופן חשאי וכפי שנחשף ע"י צה"ל, כוח מ"דיוויזיית האמאם חוסיין" (המוצבת דרך קבע בסוריה) בראשות מפקד הדיוויזיה ד'ו אל-פקאר, כדי לסייע לחיזבאללה בלחימה, ואף לקחת בה חלק.

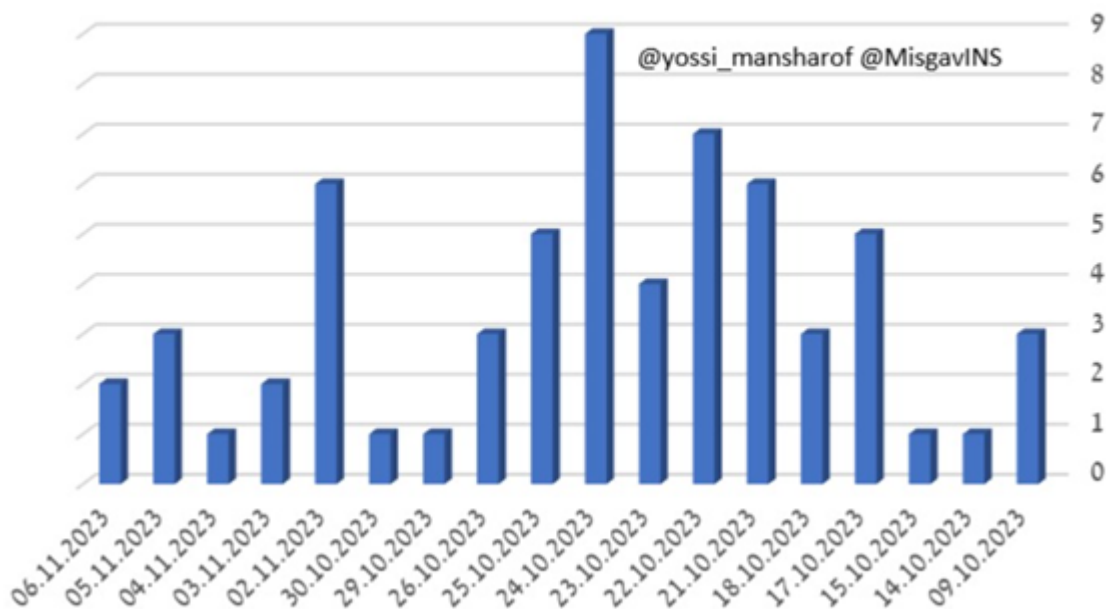
במבחן התוצאה, התנהלותו של חיזבאללה מלמדת על ניסיון "להלך בין הטיפות". מחד גיסא הוא מבצע מתקפות נ"ט בגבול הצפון, מגביל את מטחי הרקטות שלו כרגע עד מרחב צפת-הר מירון, ולאחרונה אף הרחיב את ארסנל האמל"ח שהוא מפעיל במלחמה והחל להשתמש ברחפנים נושאי חומר נפץ וברקטת עתירת משקל לטווח קצר, "ברקאן". כמו כן חיזבאללה מאפשר לחמאס וגא"פ לבצע פיגועי חדירה ושיגורים לעבר המרחב הצפוני של ישראל. חיזבאללה מודע לאפקט התודעתי הגבוה של פינוי יישובים הסמוכים לגבול הצפוני, בהיקף חסר תקדים עד כה, ונראה שהוא מנסה לאלץ את ישראל להרחיב את פינוי היישובים כדי למקסם את הישגיו.

גם נאומו של נסראללה ב-3 בנובמבר, הראשון מאז פרוץ המלחמה, משקף את מרחב התמרון

המוגבל שבו נסראללה מתנהל לפי שעה. הוא התהדר שהמצב שכפה על צה"ל בצפון לא נראה מאז 1948, הוכיח את אלו שציפו שחיזבאללה ייכנס למלחמה כוללת נגד ישראל וסבורים שהשתתפותו של חיזבאללה במלחמה היא מועטה, והדגיש שהשתתפות זו היא "אדירה, חשובה ומשפיעה". נסראללה גם סיפק אמירות עמומות ובלתי מחייבות שלפיהן הסלמה נוספת בחזית הלבנונית היא אפשרות ריאלית, וכי הסלמה כזו תלויה באירועים בעזה ובמעשי ישראל שם, ולמעשה כל האופציות בחזית הלבנונית פתוחות. בניסיון להקרין כוח, הוא גם הביע זלזול בשיגור נושאות המטוסים והמשחתות האמריקאיות לאזור, וטען שארגונו ערוך להתמודד גם איתן. נסראללה התחייב להגיב בהרג אזרח בישראל על כל אזרח לבנוני שנהרג מאש צה"ל, מה שצפוי להעמיק את המוטיבציה של חיזבאללה לפגוע גם בתשתיות אזרחיות בישראל.

בשלב הנוכחי נראה שחיזבאללה אינו צפוי להעמיק את הלחימה, אך יש באפשרותו להשתמש במגוון אמל"ח שבו הוא מוסיף להצטייד גם כיום בידי יחידת האספקה והלוגיסטיקה, יחידה 700 בכוח קודס. נראה שהמשוואה שניסה נסראללה לקבוע בעבר מול צה"ל, שלפיה על כל פעיל חיזבאללה שנהרג יגמול הארגון בהרג חייל ישראלי, זורעת מוטיבציה בארגון לקזז את הפיגור שחיזבאללה מצוי בו כעת לאחר שספג 63 הרוגים בשורותיו לעומת ככה"נ 6 הרוגים בקרב צה"ל (עדכני ל-6 בנובמבר). זאת בעיקר לאור ההצלחה הישראלית, החל מהשבוע השני למלחמה, לבצע מתקפות מנע ולסכל ניסיונות של פעילי חיזבאללה לשגר נ"ט.

מספר ההרוגים של חיזבאללה החל מה-9 באוקטובר 2023

כפי הנראה, חיזבאללה כבר אותת באמצעות אחד משופריו הראשיים, היומון הלבנוני אל-אח'באר, שאין פניו למלחמה כוללת. ב-30 באוקטובר פרסם אל-אח'באר סקר דעת קהל בלבנון, שנערך ב-17 באוקטובר בידי "מרכז הייעוץ למחקרים ולתיעוד", המקורב לארגון חיזבאללה, ואשר כלל 400 נסקרים בלבד בכל רחבי לבנון. הסקר מלמד כי יותר מ-68 אחוז (ובתוך כך, למעלה מ-50 אחוז מהנסקרים השיעים) מתושבי המדינה מאמינים שהארגון אינו צריך לפתוח

במלחמה כוללת נגד ישראל. לצד זאת מצא הסקר כי למעלה מ-52 אחוזים מהנסקרים (84 אחוז בקרב השיעים) הביעו תמיכה במתכונת הלחימה הנוכחית, קרי העסקת האויב באמצעות פעולות על הגבול. גם הביקורת הקשה שהטיח סאלם זהראן, מפרשני הבית של ערוץ אל-מנאר השייך לחיזבאללה, נגד קריאתו של בכיר חמאס, ח'אלד משעל, לפתוח חזית בגבול הצפון, מאותתת על המגמה הנוכחית של חיזבאללה.

המלצות אופרטיביות

הניו יורק טיימס דיווח (6 בנובמבר) שממשל ביידן שיגר מסרים לאיראן ולחיזבאללה, באמצעות תורכיה ושותפים אחרים, שבהם איים שארה"ב תהיה מוכנה להתערב צבאית נגדם אם הם יפתחו בהתקפות נגד ישראל. קודם לכן (4 בנובמבר) מסר דובר הפנטגון, פטריק ריידר, כי הוא אינו סבור שחיזבאללה יסלים את הלחימה, ושעימות אזורי נרחב יותר נמנע. לצד זאת, בשלב הנוכחי ארה"ב מוכנה להכיל את המתקפות הגוברות, כ-40 במספר מאז ה-17 באוקטובר (עדכני ל-7 בנוב), נגד בסיסים ואינטרסים שלה בעיראק ובסוריה, מצד מליציות פרו-איראניות. נראה, לפיכך, שישראל צריכה לבצע את הצעדים הבאים, בשאיפה להניא את חיזבאללה מהרחבת מעגל האש:

ראשית, על צה"ל להמשיך במאמצי הסיכול המקדים במטרה להטמיע בחיזבאללה את ההבנה שיחסי הכוחות נוטים באופן מובהק לטובת ישראל, ולכן מלחמה כוללת אינה אינטרס של חיזבאללה.

שנית, על צה"ל להיערך לאפשרות של מיסקלקולציה שתחייב את ישראל להיכנס למלחמה כוללת נגד חיזבאללה. זו יכולה להתרחש אם, למשל, חמאס יצליח לבצע מתקפה מוצלחת נגד מתקנים רגישים, כגון בתי הזיקוק בחיפה, כדי לגרור את חיזבאללה למלחמה כוללת, או אם חיזבאללה עצמו יבצע תקיפה נקודתית מוצלחת שתסב הרוגים רבים לצד הישראלי. מאידך גיסא, גם על צה"ל להמשיך בהתכתבות הנוכחית המוגבלת-יחסית עם חיזבאללה, ולהימנע ממיסקלקולציה, כגון תקרית כפר כאנא (שאירעה בשלהי מבצע "ענבי זעם" ב-1996 ובה נהרגו לפי הנרטיב הלבנוני כמאה אזרחים), שעלולה לאלץ את חיזבאללה להרחיב את היקף הלחימה מצידו. לצד זאת, על ישראל לנהוג בצניעות מודיעינית ולהגביר את הדריכות בחזית הצפון, לנוכח אפשרות שנסראללה בכל זאת יפתיע ויפתח במהלומה נרחבת.

שלישית, כפי שכבר ביצעה בעבר מול לבנון, על ישראל לפתוח שוב בקמפיין תודעתי נרחב, תחילה מול תושבי דרום לבנון, שבו תזהיר כי לא יהיה לה מנוס מפגיעה אנושה בתשתית האזרחית בלבנון במסגרת המאמץ הישראלי לפגוע משמעותית בחיזבאללה. במסגרת זאת, על צה"ל לפזר כרוזים בכפרי הדרום או להסתייע בשופרות הישראליים לאוכלוסייה בלבנון (בעיקר דובר צה"ל לתקשורת הערבית) שבהם תציג בסיסים ומחסני אמל"ח של חיזבאללה שנבנו במכוון בתוככי האוכלוסייה האזרחית ובמסגדים, במטרה להשחיר את פני חיזבאללה.

במקביל, על ישראל לפתוח בקמפיין דומה מול הקהילה הבינ"ל, ובו תציג את השימוש הציני

שחיזבאללה מבצע באוכלוסייה בלבנון כמגן אנושי. כך תוכל ישראל להעביר את המסר שלפיו חיזבאללה מבצע כבר כעת פשעי מלחמה והוא לא יותיר לישראל ברירה אלא לפגוע אנושות בלבנון במלחמה כוללת אם תפרוץ. זאת במטרה שהקהילה הבינ"ל תלחץ על חיזבאללה לנהוג בריסון יחסי ולא ירחיב את מעגל האש, גם בעקבות כניסה ישראלית לעזה וסכנה לשלטון חמאס ברצועה.

רביעית, על ישראל לשגר איום ברור לאיראן כי אם ירחיב חיזבאללה משמעותית את מעגל הלחימה, היא תתקוף את המסגרות הרלוונטיות והבכירים של כוח קודס שמספקות העברות אמל"ח לחיזבאללה (שלוחת כוח קודס בלבנון בראשות חסן מהדוי, ענף פלסטיין בכוח קודס, הפועל מלבנון בראשות מחמד סעיד איזדי, וכן יחידות 190 בכוח קודס בראשות בהנאם שהריארי ו-700 בכוח קודס ברשות עלי נאג'י גל-פרסת). בכך על ישראל להבהיר לאיראן שהיא תגבה ממנה מחיר יקר אם חיזבאללה לא ירסן עצמו וירחיב את מעגל האש.